

A BUDAI VÁRHEGY HIDROGEOLOGIÁJA

Hajnal Géza
okl. építőmérnök, okl. mérnöktanár
Ph.D. értekezés

RÉSZLET

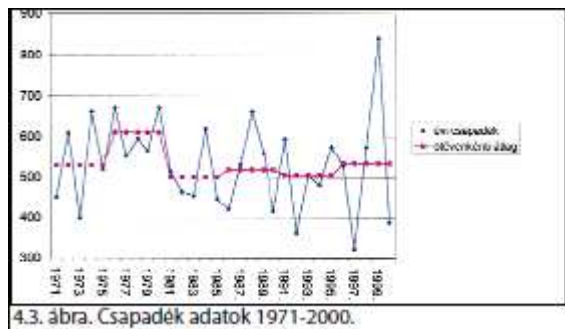
4.3.1 Vízellátás történeti áttekintése fejezetéből

Tudományos vezető:
Dr. Kleb Béla
a földtudomány kandidátusa

Budapest, 2001.

4.3.1. Vízellátás

Történeti áttekintés

A Várhegynek csak az északi és középső részén találhatóak meg a vizet adó üregek és kutak. Ezért az építőknek meg kellett oldaniuk a XIV. században a Vár déli végében épült Királyi Palota vízellátását. Budán a középkori vízvezetékeknek és vízműveknek mindhárom típusa megtalálható volt:

Évek	Csapadék (mm)
1971 - 1975.	528
1976 - 1980.	610
1981 - 1985.	500
1986 - 1990.	517
1991 - 1995.	504
1996 - 2000.	532
1971 - 2000.	539

1. Az ókori aqueductusokhoz hasonló, szabad felszínű gravitációs vezeték.
2. Közlekedő edények elve alapján működő, nyomás alatti vezeték.
3. Taposómalom, vagy járgánymeghajtású szivattyús vízmű.

Jelenlétüket a korabeli történeti leírások, illetve a régészeti kutatások eredményei igazolják. Zolnay L. a témával foglalkozó munkái alapján (Zolnay 1961, 1975, 1977, 1982) készítettem el a felsorolásszerű történeti áttekintést.

- 1416-ban Zsigmond király megbízza Hartmann nürnbergi hengerkovácsot, hogy a vizet a budai Várhegyre felvezesse, s megépül a Vári rondella szivattyúja. Az 1416-ban épített vízmű tisztított Dunavizet szivattyúzott fel a Palotába. A vezetékek csőrendszere a Palota keleti oldalának déli dunai bástyájában helyezkedett el. A vízmű, lovak által meghajtott taposómalom a mai Ybl Miklós tér helyén állt. A Zsigmond korabeli szerkezetet 1770 körül az ezermester Kempelen Farkas újította fel.
- II. Ulászló korában vízvezeték feküdt a mai Színház utca tengelye alatt, melyet valószínűleg maga II. Ulászló építtetett.
- Bonfini, Mátyás történetírója említést tesz a várpalota díszkútjáról, illetve a palota hidegmelegvizet fürdőszobáiról. Bonfini jegyzi fel: Mátyás király Budára nyolcstádiumnyi távoból szurkos fa- és ólomcsöveken át forrásvizet vezetett. Mátyás építőmesterei a budai hegyek három forrásának vizét (Svábforrás, Városkút, Bélakút) cserép és ólomcső vezetékeken át ciszternákba (egyes feltételezések szerint a mai Vérmezőn) egyesítették, s a vizet a közlekedő edények törvénye alapján vezették fel a forráskilépésekhez képest majdnem 200 méterrel alacsonyabban fekvő mai Szentháromság térre (4.4. ábra).
- Így a forrásvíz szivattyú nélkül jutott fel a Várba. A régészeti kutatások alkalmával a csővezeték darabjai több helyütt is előkerültek (Zolnay 1961, Fejér 1991).
- Ambrozio Traversori várkerti halastóról tesz említést, amely szintén vízmű fennállására utalt.
- A török korban a Várlejtőre, a mai Iskola utca környékére vezették a vízvezetékek túlfolyó vizeit.
- 1525-ben Csatornás Orbán a palotának a fagy által megrongálódott malomszerkezetét, illetve vízvezetékét javította meg.
- 1550 körül Werner György felvidéki főkapitány írja azt, hogy a kalocsai érsek hajdani budai palotájába földalatti vezetékeken juttatták a vizet.

